

ROZLANIE (127) *sb n*

rozlanie (65), **roźlanie** (62); rozlanie *OpecŻyw, BartBydg, MiechGlab, WróbŻołt, RejPs* (2), *RejKup, Diar, KrowObr* (13), *Leop* (3), *BibRadz, GórnDworz* (2), *RejZwierc* (4), *BielSpr, SkarŻyw* (8), *CzechRozm, GórnRozm, ActReg, Calep, LatHar, WitosłLut*; roźlanie *LubPs* (3), *RejWiz* (2), *OrzRozm, OrzQuin, BiałKat* (4), *WujJud* (2), *BiałKaz* (2), *KochPs, StryjKron* (3), *NiemObr, ReszPrz, BielSen, ZawJeft* (2), *GórnTroas, OrzJan* (3), *WujNT, PowodPr, SkarKaz* (2), *SkarKazSej* (3), *KlonFlis*; rozlanie : roźlanie *BielKron* (5:10), *Mącz* (2:2), *RejAp* (3:2), *RejPos* (7:6), *SarnStat* (1:5), *CzahTr* (1:1).

o *jasne*; -lã- (110), -la- (9); -la- *KochPs, GórnRozm*; -lã- : -la- *Leop* (2:1), *BielKron* (26:1), *Mącz* (1:2), *SkarŻyw* (5:3); -é (8), -e (2); -é *OpecŻyw* (2), *OrzQuin, GórnTroas*; -é : -e *OrzJan* (1:1), *SarnStat* (3:1).

sg *N* rozlãnié (22); -é (6), -e (1), -(e) (15). ◇ *G* rozlãniã (46). ◇ *D* rozlãniu (5). ◇ *A* rozlãnié (24); -é (2), -e (2), -(e) (20). ◇ *I* rozlãni(e)m (12) *RejPs, Diar, BielKron* (2), *RejAp* (3), *RejPos* (3), *RejZwierc, ActReg, rozlãnim* (8) *KrowObr* (5), *BiałKaz, SkarŻyw, OrzJan*. ◇ *L* rozlãniu (6). ◇ *pl N* rozlãniã (2). ◇ *A* rozlãniã (2).

Sł stp notuje, Cn: roźlanie, Linde brak.

I. Rzeczownik od „rozlać” (115) :

1. *Wylanie płynu; diffusio Cn [czego] (1) : (marg) Przyczyny dla ktorých pod iedną ołobã Sákrament podawãiã. (-) [...] Nád to/ dla niebespieczności roźlania krwie Páńłkiey/ bez ktoregoby trudno być mogłõ/ w wielkości ludzi przyjmuiących. WujJud 179.*

2. *W wyrażeniach peryfr. (122) :*

»rozlanie krwie« = *zabicie, zamordowanie poszczególnych osób; effusio sanguinis Vulg [szyk 13:11] (24): WróbŻołt 13/3; RejPs 86; Zálwiecã fie po włzech polach oblyfiãłe głõwy/ Co ná roźlanie niewinney krwie były gotowy. LubPs gg6, ee5v; RejWiz 188; Leop Eccli 27/16, Ier 22/17, Rom 3/15; BibRadz Rom 3/16; A ták mizernie ci dwã brãcia zginęli/ á łnadź dla niewinney krwie roźlania/ ktorey Pan Bog długo żadnemu nie ćirpi. BielKron 128, 241, [332²]; Mącz 367b; RejAp 133v; BiałKat 168v; BielSpr 61; NiemObr 134; GórnTroas 57; A ielliby krwie roźlanie fie łtãłõ/ ná gárdle karáni [...] bydź máiã. SarnStat 120 [idem] 962; Y podobno dla tego ludzie áż do potõpu źwierzãt żadnych nie zãbijãli [...] áby zãbijãciã źwierzãtã/ do okrutności fie nie zwyczãili/ y potym fie do roźlania krwie ludzkiey nie łpõfõbili. SkarKaz 314b; Boże áby fie tákich [zdrajców Rzeczypospolitej]/ iãko monłtrow iãkich/ máłõ náydowãłõ/ ktorzy łróźłzey niźli bełtye nieludzkości y krwie roźlania pełni łã SkarKazSej 670a, 687b.*

~Wyrażenie przymkowe: »bez krwie rozlania« (1):

~~*W połączeniu szeregowym (1): żebyś ty w tãkiey przygodzie [...] łrõdkow łłufznych Chriłtiãńskich/ nie miał vżywãć (byle to byłõ bes mordu/ bićia/ krwie roźlania/ zãiãtrzenia/ y pomłty ćielełney) CzechRozm 245.~~*

»rozlanie krwie« [w tym: czyjej (21); „niewinnej” (5)] = *wojna, walka, masowe mordy; strages BartBydg, Miech; effusio sanguinis JanStat [szyk 28:28] (56): BartBydg 151; woylko Tatarłkie [...] na polaki fie obroćiło, [...] y rozerwawłzi ich vph wielkie roźlanie krwie vczynili MiechGlab 11;*

Diar 86; *LubPs* ee2 marg; *KrowObr* 39v; *RejWiz* 174v; [cesarz Karol] Widząc wielkie rozlanie krwie Krześciánńkiey co daley to bárzyey/ vmylił lud wielki wywieść z Hiszpániey przeciw Turkom *BielKron* 191v; przed miástem kilka thylięcy ludu poráził Kłiążę Lotárińńkie/ y ná drugich mieyfcách takież krwie rozlanie niemále fię ftáło/ gdy fie byli chłopi przeciw pánom swoim znowili/ czyniąc fnimi o wolność Krześciánńką. *BielKron* 284; gdzie tám [na Węgrzech] vftawiczne krwie rozlanie krześciyánńkiey od nieprzyiaćioł Kryftułowych opływać nie przestáie *BielKron* [332²]v, 152v, 204v, 323, 410, 421v; *RejAp* 133; było z obu ftron wiele krwie rozlania/ nákoniecz kiedy fie ielzće znowu froga bitwá záczać miáła *GórnDworz* Z2v; Ieden/ iż fie nádziewał s tego wielkyego záburzenia á rozlania krwe ná zyemi: Abowym wielka záłość rodzicom/ gdy dzyatki przed ich oczymá bywáią mordowány. *RejPos* 25v; *BiałKat* 339 [2 r.]; á teraz nie dawno we Fráncyey y we Flánrie y hániebne krwie rozlania. *WujJud* 134; *BiałKaz* Iv; Pómścił fye pan fprawiedliwy Krwie niewinnéy rozlania *KochPs* 13; *SkarŻyw* [407], 546; *StryjKron* 787; Bo żadna rzecz rychley nie zgubi Rzeczypoř: iáko wnętrzna woyná/ á zwláczá gdy iufz do krwie rozlania przydźie. *GórnRozm* C3; Zeby oznaymił ludzióm/ nie być fye chćiwégo/ Do boiu/ do rozlania krwie oboiéy ftrony *ZawJeft* 12; [monarchowie] przez niemáły czas wiedli zwielkim Litewskiego narodu krwie rozlanem y samego skarbu W.X.L. nakładem, zktorego więcey niż pięć Millionow na Obronę tei Ziemie [*Inflantów*] wydało się. *ActReg* 41; [wiara Mahometa] byłá tá: áby nád rozlanie krwie Krześciánńkiey/ wdźięcznieyřzą/ y milřzą ofiárę Bogu bydź nie rozumieli *OrzJan* 26, 120; záczym [tj. gdy nie przestrzega się pokoju] ginie chwałá Boża/ á rozlanie krwie wřczyna fie *SarnStat* 4 [idem] 1067; W nářzey Polřce řpóřpolitowáiły fie zwády/ naiázdy/ rány/ y męzoboyřtwá. [...] Y dla tegož R.P. nářzá/ może bydź názwána *Ciuitas sanguinum*, Miástem rozlania krwie *PowodPr* 67; *SkarKaz* 456b; *CzahTr* G4.

~W połączeniach szeregowych (7): Bo s tego [gniewów] przychodziły ony řrogie walki/ dziwne mordy/ iádowite krwie rozlania/ naiázdy/ truciny/ dziwne řmierć/ řrogie onych pięknych á sławnych miáft zburzenie *RejZwierc* 76, 191, 244v; Sigmunt Auguřt [...] nie mieczem/ ogniem/ áni rozlanim krwie. Ale przez poddáne dobrowolne ich [*Prusów*]/ do Coron y wářzey przyřczył. *BiałKaz* K3; Chłopi fię ná řláchtę y Pány fwe rzućili/ Sláchtá ná Kłiążętá/ [...] przy czym iákie morderřtwá/ iákie řpuřtořzenia/ iákie krwie rozlanie było/ řá tego ielzće pámiętnicy *ReszPrz* 73; Poydą w řwar o Chryřtuřá/ áž fie imá zářby. Dopirořz będzie wielkie wřzędzie krwie rozlanie/ Płácz/ vćilć/ głody/ mory/ y przeřládowanie. *BielSen* 10.

Szereg: »roztyrk i rozlanie krwie« (1): Fata Brátrřéy nářřey Czechów/ któřzy przez Huřá rořtárgnieni/ w iáki rořtyrk/ y w rozlanie krwie przyřzli byli *OrzQuin* Zv.

Wyrażenia przyimkowe: »bez (a. przez, a. okrom) rozlania krwie« = *bez walki, bez wielkich ofiar w ludziach; absque sanguinis effusione* *JanStat* (8); *BielKron* 401; *Mącz* 271c; *GórnDworz* Ff6v; *StryjKron* 66, 421; *ZawJeft* 26; O vderzenie Szláhcćiców przez rozlania krwie. *SarnStat* 618, 618; [*WerReguła* 26].

»nie bez rozlania krwie« = *ponosząc ofiary w ludziach*« (1): [cesarz turecki] z Tráciéy/ któřą przodkowie iego nie bez wielkiégo krwie rozlania dořtáli: otworzył řobie teraz niedawno przez Węgry drógę do Polřki. *OrzJan* 74.

»z rozlani(e)m krwi« = *walcząc, mordując* (4): Woláteranus piłze/ iż fie [Symmadus] takiefz wádzil y íwárzył o Papiéftwo z Laurencyufem y s Petrušem z rozlanim wiela krwi *KrowObr* 28v; Nárádyn/ Krześciáńfki zamek v Antyochiey oblegl y dobył/ z wielkim Krześciáńfkiey krwi rozlaniem. *BielKron* 179, 139v.

~~*Szereg*: »zbrojnie i z rozlanim krwi« (1): ALe podzmy do pierwżego Dámáfá Papiéżá/ iáką mocą/ zbrojnie/ y z rozlanim krwi wízedł ná papiéftwo *KrowObr* 28.~~

Przen (1): Oto [Apollo] dżiśia iuż pierwże vczynil potkánie/ Mężnego boiu pewne znáki krwi rozlanie [!]. *WitosLut* A6v.~

»rozlanie krwi« [w tym: „niewinne” (6), „święte” (2), „okrutne” (1); czyjej (21)] = *śmierć krzyżowa Chrystusa; sanguinis effusio Vulg* [szyk 21:8] (29): My tedy mily panie profimy ciebie [...]/ aby twé fwięte krwi rozlání/ niebylo nám na potępienijé/ ale na duśné zbawienijé *OpecŻyw* 99; *RejKup* Ddv; Ífz bes rozlania krwi niebywa dane odpufztzenie grzechow *KrowObr* 178, 71, 178, 182v, 218; *BielKron* 36; ináčzey nie mogł być zbáwion narod ludzki/ iedno rozlaniem krwi niewinnego człowieczeńftwá Páńfkiego. *RejAp* 52; *RejPos* 102v [2 r.], 106v, 107v; *BiałKat* 315v; *SkarŻyw* 2, 481; *LatHar* 679; *WujNT Hebr* 9/22.

~*W połączeniu szeregowym* (1): tobie N. odpufztzam [...] y wżyftki infze grzechy twoie/ dla załlugi/ ímierci/ y krwi roflania Pána Iezu Kryftá Syná mego miłego. *KrowObr* 46v.

Szeregi: »męka a (i) rozlanie krwi« [szyk 6:1] (7): ktores [pożytki i dobrodziejstwa] nam ípráwić raczył męką fwą fwiętą á rozlaniem krwi fwoiey fwiętey *RejPos* 69, 75, 89, 104, 152v; *RejZwierc* 196v; *LatHar* 584.

»odkupienie a rozlanie krwi« (1): pewnie [ten, kto wykroczy] będzie wyfluchan á pewnie mu będzie odpufzczon vpadek iego przez ono odkupienie á rozlanie krwi fyná iego. *RejPos* 33.

»rozlanie krwi i (a) śmierć« [szyk 2:1] (3): *RejPos* 87v, 151; Viściłz fię nam w prawdzie twoiey/ dla namilżego Syná twego Iezufa Chryftufa/ y niewinnego rozlania krwi y śmierci iego. *SkarKazSej* 707b. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]~

»rozlanie krwi(e)« [w tym: czyjej (5), dla kogo (1), dla czego (1)] = *ofiara z życia a. odniesienie ran w imię czegoś* [szyk 4:4] (8): *RejPs* 119; *KrowObr* 207v; Niech żaden załlugami fye fwemi tobie Krolu niebroni/ niech więżienia/ áni krwi rozlania fwego nikt przed tobą niewłpomina/ niech ran fwych potciwych przed tobą nie vkázuie *OrzRozm* C4v; [o św. Wojciechu:] O nienálycone miłóści Bożey ferce/ małoliś iufz był prac dla Chryftufa podiał? kto cię z Polfki wygánia? yzali niewdzięczność iáká [...]? Nic tákiego: iedno vprzemyą [!] miłóć ku Chryftufowi/ ktorás chciał ná pozyfkánium duż ludzkich/ y ná fwey krwi rozlaniu pokázác. *SkarŻyw* 355, 356; Pokropilem gránice Krwią moią tu twoie/ A zá to koždy widzi dżiś nagrody moie. [...] Bog moy íam nie przepomni rozlania krwi moiey *CzahTr* I2v.

~*W połączeniu szeregowym* (1): gdy widzieli [heretycy] iáko oney náuki [...] [św. Piotr z Werony] czyftym y świętym żywotem/ mężną śmiercią/ y hoynym krwi rozlanim/ dla prawdy Chryftufowej poćwierdził. *SkarŻyw* 374.

*Żart. (1): Wyrażenie przyimkowe: »bez rozłania krwie« (1): Nie wynidźiefz tu łotrowfką pokorą/ Bo cię tu iednąk tępą łzablą wzbiorą. Bez rozłania krwie Fryczu wyiechány/ Podeymiefz rány. *KlonFlis* G4v.~*

»rozlanie krwie« = *krwawa ofiara sakralna* (4): y czynił naprzod Aaron ony pierwsze ofiary od Bogá rołkazáne/ wbydle/ y rozlaniu krwie/ ktory ogniem ná czyftą y wdzięczną wonność Bogu łpalić miał. *SkarŻyw* 491.

~*Wyrażenia przyimkowe: »(ofiara) bez rozłania krwie« = Eucharystia* (2): I iefztze łie nád to piłác niewłtydałz powiedáiac/ iż Kryłtus dwoię offiárę vtzynil: Iednę bes rozłania krwie/ offiáruiąc chleb y wino/ á drugą krwawą ná krzyżu *KrowObr* 182v, 178.

»z rozłaniem krwie« (1): [*wszystkie ofiary*] ktorekolwiek włtórym zakonie były offiárowáne z rozłaniem krwie/ tedy nic inłzego nieznámionowály/ iedno Páná Iezu Kryłtułá łyná bożego *KrowObr* 182.~

II. Rzeczownik od „rozlać się”: *pokrycie jakiejś powierzchni wodą, zalanie [czego]* (4) :

Wyrażenie: »rozlanie wod(y)« = powódź; inundatio *Mącz, Calep; cataclysmus, diluvium Calep* (2): *Inundatio, Potop/ rozłanie wód/ polánie á popłynienie wodámi. Mącz* 502d; *Calep* 171a.

Przen (2) : A ty głófy mamy rozumieć/ ták ná niebie duchow wielebnych iáko y tu iefzcze ná zyemi żywych wiernych Pánłkich/ gdyż włzędy piłmo rozłaniem wod zowie rołprofzenie rozlicznych narodow po włtytkiey [!] zyemi. *RejAp* 118v, 156v.

Synonimy: II. potop, potopielisko, powódź.

Cf ROZLAĆ, ROZLAĆ SIĘ